

BIRKA-HOVGÅRDENS GILLE

Bo på Birka & På plats på Birka	1
Bo på Birka.....	2
Dräkt och utrustning.....	2
Dekorationer på kläder.....	3
Förslag på kläder.....	3
Husgeråd	5
På plats på Birka.....	7
En vanlig dag på Birka.....	7
Boende	7
Mat.....	7
Bad	7
Rökning	7

BIRKA-HOVGÅRDENS GILLE

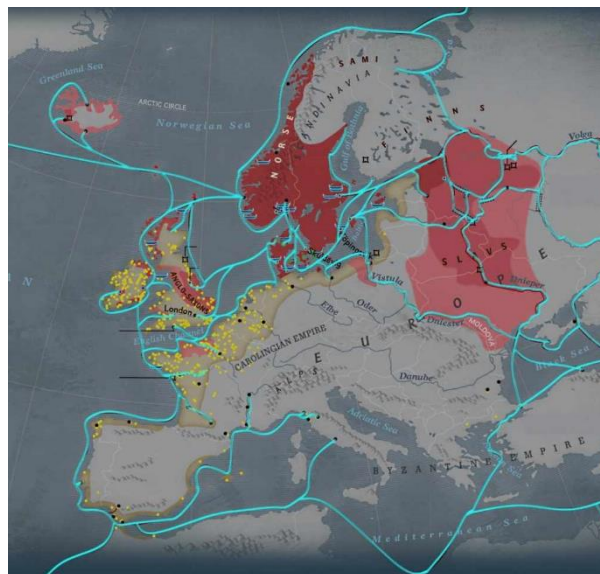
Guide Bo på Birka & På plats på Birka

Denna guide riktar sig till dig som är medlem i Birka Hovgårdens gille och vill bo eller vistas i kvarteret en eller flera dagar. Vår vision är att återskapa en trovärdig bild av Birka och hur det var att leva ett vikingatida liv mellan åren 750–980. För att din vistelse på Birka ska bli så bra och trevlig som möjligt är det viktigt att du läser igenom guiden och tar till dig föreningens mål.

Birka är ett UNESCO-världsarv och därför har vi ett ansvar att återskapa Birka så bra som möjligt. Därför vill vi att saker vi använder och har på oss ska vara historiskt trovärdiga. Birka var en mångkulturell handelsstad med influenser från flera håll. Ny DNA-forskning visar att många av invånarna kom från andra länder. Vill du därför återskapa och rekonstruera kläder, utrustning och husgeråd från andra besökta platser, som är kopplade till vikingarnas resor, är det fullt rimligt.

Guiden är tänkt att hjälpa dig skapa din vikingatida dräkt och utrustning, och förbereda dig inför en trevlig tid på Birka.

Har du ytterligare frågor eller funderingar? Tveka inte att kontakta styrelsen via:
styrelsen@birkahovgarden.se

1 Karta över besökta platser

BIRKA-HOVGÅRDENS GILLE

Bo på Birka

Dräkt och utrustning

Birka Hovgårdens Gille är en inkluderande förening som välkomnar dig att delta utifrån dina förutsättningar. Det innebär att funktionshjälpmedel självklart ska användas vid behov. Det innebär också att vi hjälps åt så gott vi kan inom föreningen med utrustning, kläder och tips. På så sätt säkerställer vi att så många som möjligt kan följa föreningens mål och levandegörandet av Birka.

Kläder

När du börjar fundera på hur din dräkt ska se ut är det viktigt att du vet vilken samhällsklass du vill gestalta då det kommer att påverka utformningen, material och färg på dina kläder samt utrustning. Vikingatidens kläder var i i naturmaterial, såsom ylle, linne, hampa, nässla och siden. Dräktmodeller med raka stycken och kilar, i samma enfärgade tyg, är oftast rätt.

Linne

Linneplagg bör vara i ofärgat eller blekt linne och vävd i tekniken tuskaft. Fyndmässigt har man hittat linne med ljusblå toner. Andra färger har svårare att fästa på linne och hålla över tid, så tänk att färgat linne tillhör de rikare som kan ha haft möjlighet att färga om. Linne bars i första hand av folk i övre samhällsklasser.

Kemiskt färgat och växtfärgat linne beter sig olika. Linne ska därför vara växtfärgat utan moderna betmedel.

Ylle

Naturfärger såsom vitt, beige, brunt och grått fungerar alltid för enklare dräkter. Växtfärger som var enkla att få fram var gula, gröna, bruna, röda, brandgula och blå. Rikare personer kunde även ha klarrött, mörkblått och mörkt grönt. Starkt lila och helt svarta tyger är riktigt svåra att åstadkomma med växtfärgning.

Det finns flertalet olika vävtekniker som ger olika mönster. De vanligaste vävteknikerna under vikingatiden var tuskaft och diagonalkypert. Vävar som diamantkypert är vanliga i högre samhällsklasser. Fiskbenskypert är vanligt förekommande för benlindor men ovanligt i andra fyndsammanhang.

Skor

De vanligaste skorna från vikingatiden var gjorda av läder och var vändsydda. Högst trovärdigt och tidsenligt är även att gå barfota. Om du av fysiska eller medicinska skäl behöver ha andra skor går det bra, men dessa bör vara diskreta.

Huvudbonad

Det finns flera olika fynd av huvudbonader, bland annat rundkulliga mössor sydda av kilar, hättor, huvuddukar, hårnät och pillerburksmössor.

Spetsig mössa med eller utan silvertopp och pann- /hårband av siden, med eller utan posament var sannolikt ett plagg för högre samhällsklasser.

BIRKA-HOVGÅRDENS GILLE

Dekorationer på kläder

Enklare kläder under vikingatiden var troligtvis sparsamt dekorerade. Vill du dekorera dina kläder kan du göra det med tvinnade snoddar, flätor eller med brickband närmast ärm och halsringning, vilket gör kläderna mer slittåliga. Smala sidenremсор, posament, brickband och brokadband tillhör högre samhällsklass.

Väldigt få broderier har återfunnits på textilier och bör därför undvikas på kläder och till exempel väskor.

Smycken

Smycken ska vara efter historiska förlagor. Vanligaste materialen var silver och brons.

Pärlor kan bäras som halsband eller som pärlrader mellan spännbucklor. Det finns enstaka pärlfynd i mansgravar. Pärlorna var oftast tillverkade i glas men det fanns även pärlor av bärnsten, vilka var slipade och inte i sin råa form. Pärlor gjorda av halvädalstenar, silver och guld återfinns ibland i rikare gravsammanhang.

Torshammare återfinns i enklare och dyrbarare versioner i både manliga och kvinnliga gravar, dock verkar Torshammare vara vanligare i kvinnogravar än mansgravar.

De tidigare kvinnogravarna har ofta tre dräktspännen, ovala spännbucklor samt ett likarmat spänne i mitten. De senare gravarna hade typiskt fyra spännen, ovala spännbucklor, ett runt sprundspänne och ett större runt dräktspänne i mitten längre ner. Dessa moden samexisterade under en tid.

Förslag på kläder

Kvinnligt kodad dräkt, enkel

Underlager: Underst kan du ha en långärmad särk i ofärgat linne eller ylle. Kan med fördel göras kortare än hellång för att undvika smuts och fukt. Tillverkas i raka stycken med två eller fyra kilar.

Mellanlager: Samma mönster används till en långärmad klänning, men då i ylle. Halsringningen kan du göra rundad eller med ett sprund. Om halslinningen har ett sprund kan en liten rund brosch eller ett ringspänne användas för att stänga med. På fötterna och benen kan du ha knälånga hosor eller nålbundna strumpor. Inget bälte då ytterst få bältesspännen har hittats i kvinnlig gravkontext. Ett vävt eller flätat band är ett alternativ och baseras på att det i Hedeby hittats slitskador i tyget runt midjan. Till det kan man använda ett rektangulärt linnestycke som förkläde.

Överlager: Kappa med öppning framtill, baserad på avbildningar i smycken samt placeringen av broscher i gravar. En rektangulär eller kvadratisk sjal/mantel att bära över axlarna är ett bra tillbehör under kallare dagar. Vändsydda skor i skinn.

BIRKA-HOVGÅRDENS GILLE

Accessoarer: Kniv, nålhus, bryne, kam och bygelväska. Dräktnålar av ben eller trä.

Kvinnligt kodad dräkt, högstatus

I grunden är enkel- och högstatusdräkterna likadana, men det som skiljer från enkel dräkt är tygval (tunnare tyger), färger och dekorationer som t.ex. siden. Underst kan du ha en långärmad särk i linne eller i ylle. Över kan du bära en hängselklänning, som hålls ihop med spännbucklor av olika slag med eller utan pärlrader. Tänk på att finare tyger och kantdekorationer som t.ex. siden och tunna tyger i mantlar och kappor hade öglor för spännen och broscher för att inte trasa sönder tyget, samt låta plagget få ett fint fall.

Accessoarer: Nålhus, saxar, knivar, nycklar och örslevar. Kammar och pincetter som hängde i kedjor eller band från spännbucklorna. Bältes/bygelväska

Manligt kodad dräkt, enkel

Underlager: Underst kan du ha en långärmad och lårlång kjortel i ofärgat linne eller i ylle och eventuellt brokor i linne. Kjorteln tillverkas i raka stycken med två eller fyra kilar. På benen kan du ha raka byxor i ylle, möjligen i kombination med benlindor i ylle som vävts i ett stycke. Benlindorna var oftast vävda i fiskbenskyper. På fötterna kan du ha ett par sydda eller nålbundna strumpor.

Mellanlager: Långärmad kjortel i ylle enligt samma mönster som underkjorteln. Båda kjortlarna kan du göra med rundad hals eller med ett sprund, mitt fram eller ocentrerat. Runt midjan kan du ha ett enkelt läderbälte eller en läderrem.

Överlager: Livrock/öppen kjortel eller fyrkantig mantel i ylle. Vändsydda skor i skinn

Accessoarer: På huvudet kan du ha en enkel sydd mössa. Se mer under huvudbonader. Kniv och bryne, kam, bältes/bygelväska och dräktnål i ben eller trä.

Manligt kodad dräkt, högstatus

I grunden är enkel- och högstatusdräkterna likadana, men det som skiljer från enkel dräkt är tygval (tunnare tyger), färger, dekorationer som t.ex. siden och posament. Bälten med beslag av silver eller brons. Pösbyxor med mycket tyg och klara färger. Birka-modet skiljde sig från övriga Skandinavien då livrockar och kaftaner var rikt utsmyckade med siden, sidenbrokadband och posament i enlighet med magyariska och bysantinska influenser. Under tidig vikingatid var plaggen knälånga. Dyrbara mantelspännen och metallknappar finns i rika gravsammanhang.

Accessoarer: Utsmyckade knivar, benkam, bygelväska, börs eller utsmyckade bygel/bältesväskor av läder med metallbeslaget lock. Rembeslag och remsöljor i dyrbara metaller.

BIRKA-HOVGÅRDENS GILLE

Barn

Bebisar och små barn hade troligtvis kjortel (senare kallad kolt), precis som det har varit under många århundraden. Även här kan du ha en linne- eller yllekjortel underst med en yllekjortel över. Barn bar praktiskt taget aldrig hängselklänning och spännbucklor med ett mycket fåtal undantag, men några pärlor i ett halsband har man hittat i fyndmaterialet. Äldre barn hade kläder som liknade de vuxnas.

Hår och kropp

Modern frisyra och färgat hår ska döljas med huvudbonad. Överdrivet smink och nagellack ska undvikas. Om möjligt är det önskvärt att piercingar och örhängen plockas ut och moderna tatueringar döljs.

Husgeråd

Även husgeråd behöver delas in i två olika kategorier, precis som med kläder fanns det enklare och dyrbarare utrustning gällande utformning, utsmyckning och material. Alla matsaker ska vara historiskt trovärdiga.

Ätdon och skålar

Under vikingatiden fanns inga gafflar och bordsknivar som bestick. Det mesta åts med träsked och den egna brukskniven.

En enkel olackerad träsked och träskål fungerar i alla lägen, men det finns fynd på skedar av ben/horn eller trä med fina dekorerade handtag. Tänk på historisk trovärdighet när det gäller material, utformning och tillverkning.

Dryckeskärl

Trämuggar, keramikmuggar och dryckeshorn kännetecknar den inhemska tillverkningen av dryckeskärl under vikingatiden men det finns en hel del fynd av glas också, t.ex. trattbägare och bägare av glas importerade från kontinenten. Importerade glas var sannolikt väldigt dyrbara och bör vara enligt historisk förlaga och enbart användas i rätt sammanhang, t.ex. fest och ceremonier eller i kombination med finkläder.

Trämuggar har antagligen varit det vanligaste förekommande dryckeskärlet. Keramikmuggar får gärna vara brända i öppen eld eller svartbrända och ska ha historiskt trovärdiga mönster. Under vikingatiden glaserades inte keramik, men du kan ha en diskret glaserad insida av hygieniska skäl.

Dryckeshorn var ofta dekorerade med beslag i ädelmetall eller graverad hornyta och hade högst sannolikt en rituell eller magisk betydelse med tydliga regler när de fick användas.

BIRKA-HOVGÅRDENS GILLE

Sovsaker

Bor man i husen finns det sängar med halm i där man kan lägga fårfällar och filter om man vill sova historiskt. I föreningens tält kan det vara en god idé att ha med sig t.ex. liggunderlag eller luftmadrass. Moderna sovtilbehör är tillåtet men ska kunna döljas av t.ex. yllefilt under dagen.

Förvaring

För att transportera och förvara dina saker kan du använda säckar i naturmaterial. Du kan också använda korgar eller kistor. Dessa ska vara konstruerade efter fynd eller vara historiskt trovärdiga. Om du har moderna väskor ska dessa döljas under vistelsen i kvarteret.

Ljuskällor

Under vikingatiden använde man fettlampor med en veke av t.ex. linnetyg. Svinblåselyktor och råhudsljutor finns det inga fynd på från vikingatiden men är tillåtna efter stängning av säkerhetsskäl.

Verktyg och vapen

Verktyg och vapen ska vara efter historisk förlaga.

Övrigt

Andra föremål och utrustning som inte nämns ovan ska vara av historisk förlaga eller vara historiskt trovärdiga.

BIRKA-HOVGÅRDENS GILLE

På plats på Birka

En vanlig dag på Birka

Dagen börjar med frukost klockan 09:00 utanför museet med ett efterföljande informationsmöte. Detta möte brukar inkludera att dela upp olika dagliga sysslor och projekt. Kvarteret är öppet för besökare mellan klockan 11:00-17:00. Under denna tid är det viktigt att föreningens medlemmar är på plats och levandegör kvarteret. Vi bör därför inte lämna kvarteret under några längre stunder under de tider som det finns besökare. Vi berättar om Birka och kvarteret, visar runt i byn, husen och olika hantverk vi arbetar med. Utöver detta åtar vi oss de dagliga sysslorna som krävs för att bevara och underhålla kvarteret med ett glatt leende och inbjudande bemötande. Klockan 18:00 äter vi sedan gemensam middag som tillagats av dagens matlag.

Boende

Tänk på att besökare tittar in i både hus och tält under dagarna och därför ska alla moderna saker döljas. För att både besökare och återskapare ska få en bra upplevelse ska inga av återskaparnas moderna saker synas under Birkavistelsen. Exempelvis plastförpackningar, mobiltelefoner, ölburkar och sovtilbehör. Detta gäller även efter stängning.

Mat

Under våra medlemsveckor Vikingar på Birka får de som bor i kvarteret frukost och middag. Lunch står man för själv. Middagen lagar vi tillsammans i kvarteret. Alla deltagare deltar i minst ett matlag och ett disklag under sin vistelse

Vi lagar och äter mat i kvarteret. Föreningen har några grytor, stekhällar, grillgaller och stekpannor men dessa är först och främst till middagstillagningen. Du kan inte räkna med att alltid kunna använda dessa för att laga din egen lunch. Du tar med egna saker att äta och dricka ur, såsom skål, krus och kniv/sked. Det finns kylskåp att tillgå i kvarteret.

Bad

Det går bra att bada i anslutning till kvarteret, men det är ganska stenigt. Mellan muséet och restaurangen finns det en trevlig sandstrand. Det går även att bada från klippor i närheten. Moderna badkläder/handdukar används vid stranden. Tänk på att inte torka dessa synligt i kvarteret.

Inget nakenbad av vuxna under öppettider. Nakenbad och moderna badkläder på andra tider bör ske med respekt för de andra närvarande.

Rökning

Det är inte tillåtet att röka i kvarteret. Under öppettider sker rökning bakom muséet.